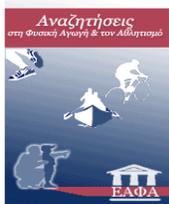

Review

Inquiries in Sport & Physical Education
Volume 22 (2), 100 – 108
Released: December 2024

Αναζητήσεις στη Φυσική Αγωγή & τον Αθλητισμό
Τόμος 22 (2), 100 – 108
Δημοσιεύτηκε: Δεκέμβριος 2024

www.pe.uth.gr/emag

ISSN 1790-3041

The Role of Sport and Sport Environment in promoting integration and multiculturalism

Eleftheria Morela

Department of Physical Education & Sport Science, Democritus University of Thrace

Abstract

Sport has been widely recognized as a social tool for encouraging intercultural contact and promoting intercultural dialogue in modern multicultural societies. However, sports context can exacerbate ethnic conflicts and cause tensions, thus highlighting ethnic and cultural differences. Therefore, how the sports environment is shaped can significantly influence the outcome of intercultural contact. The purpose of the present study was to spotlight the role of sports and sports environments shaped by the coaches, in the acculturation process, through which individuals or groups of different cultures actively interact and exchange practices, values, and ways of thinking. To this end, important theories in the field of acculturation will be presented, and the role of sports in maintaining ethnic and cultural identity and in interaction with the host society will be discussed, based on the existing literature. Next, a brief overview of studies exploring the relationship between sports environment factors and incoming and host populations' acculturation preferences will be presented. Finally, future research directions that could provide valuable insights into the better use of sport in promoting integration and multiculturalism will be discussed.

Keywords: *sports participation, acculturation, migrants, refugees, host society*

Ανασκοπική

Ο Ρόλος του Αθλητισμού και του Αθλητικού Περιβάλλοντος στην Προώθηση της Ενσωμάτωσης και της Πολυπολιτισμικότητας.

Ελευθερία Μορέλα

Τμήμα Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Περίληψη

Ο αθλητισμός, έχει ευρέως αναγνωριστεί ως κοινωνικό εργαλείο για την ενθάρρυνση της διαπολιτισμικής επαφής και την προώθηση του διαπολιτισμικού διαλόγου στις σύγχρονες πολυπολιτισμικές κοινωνίες. Ωστόσο, το αθλητικό πλαίσιο μπορεί να οξύνει τις εθνοτικές αντιπαραθέσεις και να δημιουργήσει εντάσεις φέρνοντας στην επιφάνεια τις εθνικές και πολιτισμικές διαφορές. Ως εκ τούτου, ο τρόπος με τον οποίο διαμορφώνεται το αθλητικό περιβάλλον μπορεί να επηρεάσει σημαντικά το αποτέλεσμα της διαπολιτισμικής επαφής. Σκοπός της παρούσας εργασίας ήταν να αναδείξει το ρόλο του αθλητισμού και του αθλητικού περιβάλλοντος όπως αυτό διαμορφώνεται από τους προπονητές, στη διαδικασία του επιπολιτισμού, μέσω της οποίας τα άτομα ή οι ομάδες διαφορετικών πολιτισμών αλληλεπιδρούν ενεργά και ανταλλάσσουν πρακτικές, αξίες και τρόπους σκέψης. Για το σκοπό αυτό, αρχικά θα παρουσιαστούν σημαντικές θεωρίες στο πεδίο του επιπολιτισμού, ενώ θα αναλυθεί, με βάση την υπάρχουσα βιβλιογραφία, ο ρόλος του αθλητισμού τόσο στη διατήρηση της ταυτότητας των ατόμων από διαφορετικό εθνικό και πολιτισμικό υπόβαθρο όσο και στην αλληλεπίδρασή τους με την κοινωνία υποδοχής. Στη συνέχεια θα παρουσιαστεί μια σύντομη επισκόπηση διαφόρων μελετών που διερεύνησαν τη σχέση μεταξύ διαφόρων παραγόντων του αθλητικού περιβάλλοντος και των προτιμήσεων επιπολιτισμού τόσο των μεταναστευτικών πληθυσμών* όσο και των μελών της κοινωνίας υποδοχής. Τέλος, θα συζητηθούν μελλοντικές κατευθύνσεις έρευνας που θα μπορούσαν να προσφέρουν πολύτιμες πληροφορίες για την καλύτερη αξιοποίηση του αθλητισμού στην προώθηση της ενσωμάτωσης και της πολυπολιτισμικότητας.

Λέξεις κλειδιά: αθλητική συμμετοχή, επιπολιτισμός, μετανάστες, πρόσφυγες, κοινωνία υποδοχής

*Ο όρος «μεταναστευτικοί πληθυσμοί» σε αυτό το άρθρο περιλαμβάνει τόσο πρόσφυγες όσο και μετανάστες, ανεξαρτήτως του νομικού καθεστώτος τους.

Εισαγωγή

Τα τελευταία χρόνια η μαζική μετατόπιση πληθυσμών έχει κορυφωθεί, με τους κύριους αποστολές πληθυσμών να είναι περιοχές που πλήττονται από συγκρούσεις, πολιτική αστάθεια, σοβαρές παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων ή ακραίων καιρικών φαινομένων. (UNHCR, 2023a). Σύμφωνα με την έκθεση του UNHCR (2023b), οι μεγαλύτερες ροές των μεταναστευτικών πληθυσμών προέρχονται από χώρες όπως η Συρία, το Αφγανιστάν, η Βενεζουέλα, η Ουκρανία και το Νότιο Σουδάν. Αυτοί οι πληθυσμοί καταφεύγουν σε γειτονικές χώρες, όπως η Τουρκία, το Ιράν και η Κολομβία αλλά και σε χώρες υψηλότερου εισοδήματος όπως η Γερμανία, που φιλοξενούν σημαντικά ποσοστά μεταναστών και προσφύγων (Simeon, 2023). Παρόλα αυτά, η κινητικότητα των πληθυσμών είναι ένα διαχρονικό φαινόμενο από το ξεκίνημα της ανθρωπότητας έως και σήμερα και υπολογίζεται ότι πάνω από 280 εκατομμύρια άνθρωποι, δηλαδή περίπου το 3,6% του παγκόσμιου πληθυσμού, ζουν μακριά από τις χώρες καταγωγής τους, είτε επειδή εξαναγκάστηκαν να φύγουν, είτε επειδή αποφάσισαν να φύγουν για κοινωνικούς, πολιτικούς ή οικονομικούς λόγους (World Migration Report, 2024). Ανεξάρτητα από τις αιτίες που οδηγούν τα άτομα ή τις ομάδες να μετακινούνται, το φαινόμενο της μετακίνησης δημιουργεί σημαντικές προκλήσεις τόσο για τους ίδιους τους πληθυσμούς που μετακινούνται όσο και για την κοινωνία υποδοχής, καθώς όλοι πρέπει να προσαρμοστούν σε μια νέα πολυπολιτισμική πραγματικότητα (Esses et al., 2017).

Η Ελλάδα, λόγω των εκτεταμένων χερσαίων και παράκτιων συνόρων της (Cheliotis, 2013) έχει γίνει η κύρια είσοδος για τους μεταναστευτικούς πληθυσμούς και υπολογίζεται ότι από το 2014 έχει δεχθεί περισσότερους από 1 εκατομμύριο μετανάστες και πρόσφυγες κυρίως από τη Συρία, το Ιράκ και το Αφγανιστάν (UNHCR, 2020). Η Ελλάδα έχει βιώσει μια οικονομική κρίση το 2010 και μια προσφυγική κρίση το 2015 (Nagy, 2018) και έχει παρατηρηθεί ότι αυτές οι δυο μορφές κρίσης αλληλοεπιδρούν μεταξύ τους (Cabot, 2016). Παρότι οι αριθμοί έχουν μειωθεί τα τελευταία χρόνια, η Ελλάδα εξακολουθεί να λαμβάνει χιλιάδες μετανάστες και πρόσφυγες, κυρίως από την Μέση Ανατολή, την Βόρειο Αφρική και την Νότιο Ασία, οι οποίοι αναζητούν μια καλύτερη ζωή και επιδιώκουν να περάσουν σε πιο εύπορες ευρωπαϊκές χώρες μέσω της Ελλάδας, συχνά χρησιμοποιώντας τη χώρα ως σημείο εισόδου στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Οι ροές συνεχίζουν να επηρεάζονται από παράγοντες όπως οι ένοπλες συγκρούσεις, οι οικονομικές δυσχέρειες και οι πολιτικές διώξεις στις χώρες προέλευσης, καθώς και από τη στρατηγική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη διαχείριση των συνόρων και την υποδοχή αιτούντων άσυλο (UNHCR, 2023).

Η ιδέα ότι η συμμετοχή σε αθλητικές δραστηριότητες μπορεί να βοηθήσει την κοινωνικοποίηση και να διευκολύνει την ενσωμάτωση των ατόμων από διαφορετικά πολιτισμικά υπόβαθρα στις χώρες υποδοχής, κερδίζει ολοένα και περισσότερο έδαφος τις τελευταίες δεκαετίες (D' Angelo, 2019). Προς αυτή την κατεύθυνση, η Παγκόσμια Οργάνωση Υγείας και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υποστηρίζουν ότι όλα τα άτομα πρέπει να έχουν πρόσβαση στον αθλητισμό ανεξαρτήτως κοινωνικών, θρησκευτικών, πολιτιστικών και ατομικών διαφορών, και τονίζουν ότι ο αθλητισμός μπορεί να συμβάλει στην προώθηση της κοινωνικής ένταξης και της πολυπολιτισμικότητας (WHO, 2018; White Paper for Sport, European Commission, 2007). Ο σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να αναλύσει τον ρόλο του αθλητισμού και του αθλητικού περιβάλλοντος, όπως αυτό διαμορφώνεται από τον προπονητή, στην διαδικασία του επιπολιτισμού τόσο για τους μεταναστευτικούς πληθυσμούς όσο και για τα μέλη της κοινωνίας υποδοχής. Ο επιπολιτισμός (*acculturation*) ορίζεται ως η διαδικασία των πολιτισμικών και ψυχολογικών αλλαγών που προκύπτουν από τη διαπολιτισμική επαφή (Berry, 2006). Στην συνέχεια της εργασίας θα παρουσιαστούν σημαντικές θεωρίες και μοντέλα επιπολιτισμού (Berry, 1997; Bouhris et al., 1997) και θα αναλυθεί ο ρόλος του αθλητισμού τόσο στη διατήρηση της ταυτότητας των ατόμων από διαφορετικό εθνικό και πολιτισμικό υπόβαθρο όσο και στην αλληλεπίδρασή τους με την κοινωνία υποδοχής. Θα ακολουθήσει μια σύντομη επισκόπηση ερευνών που μελέτησαν τη σχέση μεταξύ διαφόρων παραγόντων του αθλητικού περιβάλλοντος και των προτιμήσεων επιπολιτισμού τόσο των μεταναστευτικών πληθυσμών όσο και των μελών της κοινωνίας υποδοχής. Τέλος, θα προταθούν μελλοντικές κατευθύνσεις έρευνας που θα μπορούσαν να συμβάλλουν στην ενίσχυση της γνώσης μας για τον πιθανό ρόλο του αθλητισμού στην προώθηση της ένταξης και της πολυπολιτισμικότητας.

Θεωρητικό Υπόβαθρο

Ένας σημαντικός παράγοντας που καθορίζει την κοινωνική προσαρμογή και αφορά τόσο τους μεταναστευτικούς πληθυσμούς όσο και τα άτομα της χώρας υποδοχής είναι ο επιπολιτισμός, δηλαδή οι αλληλεπιδράσεις και οι ανταλλαγές πολιτισμικών στοιχείων μεταξύ διαφορετικών κοινωνικών ομάδων και πολιτισμών (Berry & Sam, 2013). Σύμφωνα με τη θεωρία επιπολιτισμού του Καναδού ψυχολόγου John Berry

(Berry, 1997; 2006), σε κάθε διαπολιτισμική επαφή τα άτομα των τοπικών κοινοτήτων αλλά και των μεταναστευτικών πληθυσμών πρέπει να διαπραγματευτούν τη συμπεριφορά τους πάνω σε δυο άξονες: την πολιτισμική διατήρηση (*cultural maintenance*), δηλαδή τη διατήρηση της ταυτότητας και της πολιτισμικής κληρονομιάς των μεταναστευτικών πληθυσμών, και την πολιτισμική επαφή (*cultural contact*), δηλαδή την αλληλεπίδραση με τον κυρίαρχο πληθυσμό και τη συμμετοχή στην τοπική κοινότητα της χώρας υποδοχής. Η στάση των ατόμων ή των ομάδων σε καθένα από αυτούς τους δυο άξονες καθορίζει τη γενικότερη στάση τους ανάμεσα στους δύο πολιτισμούς και οδηγεί σε τέσσερις διακριτές στρατηγικές επιπολιτισμού, τις οποίες τόσο τα μέλη των μεταναστευτικών πληθυσμών όσο και τα μέλη της κοινωνίας υποδοχής μπορούν να υιοθετήσουν κατά τη διαδικασία του επιπολιτισμού. Από την πλευρά των μεταναστευτικών πληθυσμών οι στρατηγικές αυτές αντανakλούν τις επιδιώξεις επιπολιτισμού τους, ενώ από την πλευρά της κυρίαρχης ομάδας αντανakλούν τις προσδοκίες τους για τον επιπολιτισμό των προσφύγων και μεταναστών.

Όσον αφορά τις στρατηγικές των μεταναστευτικών πληθυσμών, οι επιδιώξεις επιπολιτισμού περιγράφονται ως: (α) ενσωμάτωση (*integration*) όταν τα άτομα επιθυμούν να διατηρήσουν στοιχεία της κουλτούρας τους και του πολιτισμού τους και ταυτόχρονα να αλληλεπιδράσουν με το ευρύτερο πολιτισμικό πλαίσιο της κουλτούρας της χώρας υποδοχής, διατηρώντας ισχυρούς δεσμούς και με τις δυο κουλτούρες, (β) αφομοίωση (*assimilation*), όταν τα άτομα επιλέγουν να μη διατηρήσουν στοιχεία του πολιτισμού τους και επιθυμούν αποκλειστικά τη συμμετοχή τους στην κουλτούρα της χώρας υποδοχής υιοθετώντας τα χαρακτηριστικά της, (γ) διαχωρισμός (*separation*), όταν τα άτομα προτιμούν να διατηρήσουν την εθνική και πολιτισμική τους ταυτότητα και δεν επιθυμούν την επαφή με την κουλτούρα της κοινωνίας υποδοχής, και (δ) περιθωριοποίηση (*marginalization*) όταν τα άτομα αποξενώνονται τόσο από τη δική τους κουλτούρα όσο και από τη νέα, με αποτέλεσμα να αισθάνονται αποκομμένα και από τις δυο κουλτούρες. Όσον αφορά τις στρατηγικές της κοινωνίας υποδοχής, οι προσδοκίες επιπολιτισμού περιγράφονται αντίστοιχα ως: (α) πολυπολιτισμικότητα (*multiculturalism*), όταν τα άτομα της κοινωνίας υποδοχής ενθαρρύνουν τους μεταναστευτικούς πληθυσμούς να διατηρήσουν τα πολιτισμικά χαρακτηριστικά τους, ενώ παράλληλα προωθείται η αλληλεπίδραση και η ενεργή συμμετοχή τους στην κοινωνία υποδοχής, (β) χωνευτήρι-τήξη (*melting pot*), όταν η κοινωνία υποδοχής δεν υποστηρίζει την ποικιλομορφία και επιθυμεί την πλήρη αφομοίωση των μεταναστευτικών πληθυσμών στην τοπική κοινότητα, (γ) διαχωρισμός (*segregation*), όταν η κυρίαρχη ομάδα επιτρέπει στους μεταναστευτικούς πληθυσμούς να διατηρήσουν τα πολιτισμικά χαρακτηριστικά τους αλλά δεν ενθαρρύνει την αλληλεπίδρασή τους με την κοινωνία υποδοχής, και (δ) αποκλεισμό (*exclusion*), όταν η κυρίαρχη ομάδα απορρίπτει τόσο τη διατήρηση του πολιτισμού των μεταναστευτικών πληθυσμών όσο και την αλληλεπίδραση με την τοπική κοινότητα, και τα άτομα των μειονοτήτων αποξενώνονται από την κοινωνία. (Berry, 2006)

Όπως είναι λογικό, οι προσδοκίες επιπολιτισμού της κοινωνίας υποδοχής μπορούν να επηρεάσουν τις στρατηγικές επιπολιτισμού που υιοθετούν οι μεταναστευτικοί πληθυσμοί (Bouhris et al., 2009). Ο Bouhris και οι συνεργάτες του (1997) ανέπτυξαν το Αλληλεπιδραστικό Μοντέλο επιπολιτισμού (Interactive Acculturation Model; IAM), το οποίο δίνει έμφαση στην αλληλεπίδραση των στρατηγικών επιπολιτισμού που επιλέγουν οι ομάδες σε ένα κοινωνικό πλαίσιο. Το μοντέλο αυτό εξετάζει κατά πόσο οι στρατηγικές που υιοθετούν οι μεταναστευτικοί πληθυσμοί (επιδιώξεις επιπολιτισμού) συμπίπτουν με τις στρατηγικές που ευνοούν τα μέλη της κοινωνίας υποδοχής (προσδοκίες επιπολιτισμού). Οι ερευνητές υποστήριξαν ότι όταν οι τακτικές που επιλέγουν τα άτομα με μεταναστευτικό υπόβαθρο συμπίπτουν με αυτές των μελών στις κοινωνίες υποδοχής, τότε υπάρχει επικοινωνία μεταξύ των ομάδων. Αντίθετα σε περίπτωση διαφωνίας εμφανίζονται περιστατικά διακρίσεων λόγω στερεοτύπων και προκαταλήψεων τα οποία μπορεί να οδηγήσουν σε συγκρούσεις και να εντείνουν το επιπολιτισμικό στρες που βιώνουν τα άτομα (Bouhris et al., 1997). Η στρατηγική της ενσωμάτωσης θεωρείται η πιο επιτυχημένη, με θετικά αποτελέσματα τόσο για τη χώρα υποδοχής όσο και για τους μεταναστευτικούς πληθυσμούς. Αντίθετα η περιθωριοποίηση σχετίζεται με χαμηλή ψυχολογική ευεξία και κοινωνική απομόνωση (Berry & Hou, 2016).

Ο αθλητισμός ως μέσο κοινωνικής ενσωμάτωσης

Το αθλητικό περιβάλλον προσφέρει ένα χώρο όπου άνθρωποι από διαφορετικά πολιτισμικά υπόβαθρα μπορούν να αλληλοεπιδράσουν και να αναπτύξουν σχέσεις που βασίζονται στην ισότητα, τον σεβασμό και την αμοιβαία κατανόηση (Ley & Barrio, 2019). Μέσα από τον αθλητισμό τα άτομα συναντώνται και συνεργάζονται σε ένα κοινό πλαίσιο, με κοινούς στόχους και αξίες. Αυτή η διαδικασία μπορεί να ενισχύσει την κατανόηση και τον σεβασμό, ενθαρρύνοντας τις διαπολιτισμικές ανταλλαγές (Shinke et al., 2015) και διευκολύνοντας την ενσωμάτωση των μεταναστευτικών πληθυσμών στην χώρα υποδοχής (Makarova & Herzog, 2014). Η βιβλιογραφία που εξετάζει το ρόλο του αθλητισμού στη διαδικασία του επιπολιτισμού υπογραμμίζει ότι τα άτομα

των μεταναστευτικών πληθυσμών μπορούν είτε να συμμετέχουν σε αθλητικές δραστηριότητες με γηγενείς και να αλληλεπιδράσουν με αυτόν τον τρόπο με την κοινωνία υποδοχής, είτε να συμμετέχουν σε δραστηριότητες με μέλη της κοινότητάς τους, να κοινωνικοποιηθούν μεταξύ τους και να διατηρήσουν τις αξίες και τις παραδόσεις τους (Hatzigeorgiadis et al., 2013; Smith et al., 2018).

Η συμμετοχή σε αθλητικές δραστηριότητες με άτομα της χώρας υποδοχής έχει αναδείξει πολυάριθμα οφέλη για τα άτομα των μεταναστευτικών πληθυσμών, όπως η βελτίωση των γλωσσικών δεξιοτήτων (Ito et al., 2011), η υπερκέρραση των κοινωνικών εμποδίων και η βελτίωση των κοινωνικών σχέσεων με τους γηγενείς (Guering et al., 2003). Επιπλέον, η συμμετοχή σε αθλητικές δραστηριότητες μπορεί να βοηθήσει τα άτομα των μεταναστευτικών πληθυσμών να ανταπεξέλθουν με επιτυχία στην απαιτητική διαδικασία του επιπολιτισμού, δηλ. να νιώσουν ότι συμπεριλαμβάνονται στην κοινωνία υποδοχής (Stack & Iwasaki, 2009), ενώ ταυτόχρονα ενθαρρύνονται να συμμετέχουν και σε άλλους τομείς της κοινωνικής ζωής (Walseth & Fasting, 2004).

Τα προαναφερθέντα ευρήματα υποστηρίζουν ότι η αθλητική συμμετοχή μπορεί να διευκολύνει την πολιτισμική αλληλεπίδραση. Παρόλα αυτά, σύμφωνα με το μοντέλο επιπολιτισμού του Berry (1997), για να επιτευχθεί ο στόχος της ενσωμάτωσης είναι σημαντικό να λαμβάνεται υπόψη και η διατήρηση του πολιτισμού και της ταυτότητας των μεταναστευτικών πληθυσμών. Σχετικές έρευνες, έχουν αναδείξει ότι τα άτομα με μεταναστευτικό υπόβαθρο συχνά επιλέγουν να συμμετέχουν σε αθλητικές δραστηριότητες με άτομα της δικής τους εθνικής και πολιτισμικής προέλευσης, ενισχύοντας έτσι την κοινωνική συνοχή της κοινότητάς τους ενώ διατηρούν και προωθούν τις δικές τους εθνικές αξίες (Fletcher & Walle, 2014; Spaaij, 2012). Στη σχετική βιβλιογραφία υπάρχουν έρευνες που υποστηρίζουν τον διττό αυτό ρόλο του αθλητισμού, δηλαδή την πολιτισμική αλληλεπίδραση και την πολιτισμική διατήρηση (Allen et al., 2010; Stodolska & Alexandris, 2004). Παρόλα αυτά έχουν διαπιστωθεί ευρήματα που υποδηλώνουν ότι η συμμετοχή στον αθλητισμό μπορεί να τονίσει τις πολιτισμικές διαφορές και να οδηγήσει σε ανεπιθύμητα αποτελέσματα όπως η επιθετικότητα και οι συγκρούσεις (Krouwel et al., 2006). Επιπλέον, τα άτομα με μεταναστευτικό υπόβαθρο πολλές φορές ακόμα και μέσα στο αθλητικό πλαίσιο μπορεί να νιώσουν περιθωριοποιημένα, ενώ συχνά δεν καταφέρνουν να δημιουργήσουν φιλίες με τους συμπαίκτες τους (Walseth, 2008) κυρίως εξαιτίας της διαφορετικής γλώσσας αλλά και διακρίσεων που σχετίζονται με την καταγωγή (Doherty & Taylor, 2007).

Λαμβάνοντας υπόψη τα αμφιλεγόμενα ευρήματα της υπάρχουσας βιβλιογραφίας ο Hatzigeorgiadis και οι συνεργάτες του (2013) επεσήμαναν ότι η συμμετοχή στον αθλητισμό από μόνη της δεν μπορεί αυτόματα να καλλιεργήσει την ανοχή στη διαφορετικότητα και να προωθήσει την ενσωμάτωση. Παρόλα αυτά, ο αθλητισμός μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως πλαίσιο για να συναντηθούν τα άτομα με διαφορετικό εθνικό και πολιτισμικό υπόβαθρο σε ένα πολυπολιτισμικό περιβάλλον που προωθεί την ανεκτικότητα και την πολυπολιτισμικότητα. Όπως επεσήμαναν οι Shields και Bredemeier (2007), η αθλητική συμμετοχή μπορεί σε οδηγεί σε επιθυμητά κοινωνικά και ηθικά αποτελέσματα, αλλά αυτό φαίνεται να εξαρτάται από το περιβάλλον μέσα στο οποίο πραγματοποιείται η δραστηριότητα. Η ύπαρξη των διφορούμενων ευρημάτων φαίνεται να υποστηρίζει περαιτέρω αυτόν τον ισχυρισμό και τονίζει την ανάγκη να προσδιοριστούν παράγοντες του αθλητικού περιβάλλοντος που μπορεί να επηρεάζουν τα επιθυμητά αποτελέσματα. Στην συνέχεια της εργασίας θα γίνει μια σύντομη επισκόπηση της περιορισμένης βιβλιογραφίας που έχει διερευνήσει παράγοντες του αθλητικού περιβάλλοντος που μπορούν να ενισχύσουν τη διατήρηση των πολιτισμικών χαρακτηριστικών των εισερχόμενων πληθυσμών, ενώ παράλληλα προωθούν την αλληλεπίδραση και τη σύνδεση με την κοινωνία υποδοχής.

Έρευνες σχετικά με τον ρόλο του αθλητικού περιβάλλοντος

Στον αθλητισμό και στη φυσική αγωγή, ένας παράγοντας του περιβάλλοντος ο οποίος έχει μελετηθεί αρκετά είναι το κλίμα παρακίνησης, όπως αυτό περιγράφεται στα πλαίσια της θεωρίας των στόχων επίτευξης (Ames, 1992; Nicholls, 1989). Προκαταρκτικές έρευνες που βασίστηκαν στο μοντέλο επιπολιτισμού του Berry (1997), όπου εξέτασαν το ρόλο του κλίματος παρακίνησης στη διαδικασία του επιπολιτισμού, πραγματοποιήθηκαν στο πλαίσιο της φυσικής αγωγής σε πολυπολιτισμικές τάξεις (Kouli & Παραιοαννου, 2009). Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι η έμφαση στο έργο και το κλίμα παρακίνησης που επικεντρώνεται στη μάθηση και δίνει έμφαση στη βελτίωση των δεξιοτήτων με βάση τα αυτοαναφερόμενα κριτήρια, σχετίζεται με την διατήρηση του πολιτισμού και την αλληλεπίδραση με την κοινωνία υποδοχής, απαραίτητα στοιχεία για την προώθηση της ενσωμάτωσης. Αντίθετα, η έμφαση στο εγώ και το κλίμα παρακίνησης που εστιάζει στην απόδοση και κυριαρχεί η σύγκριση με τους άλλους, σχετίζεται με την έλλειψη αλληλεπίδρασης και αισθήματα περιθωριοποίησης.

Ακόμα, σχετικές έρευνες στον αθλητισμό εξέτασαν το ρόλο του αθλητικού περιβάλλοντος στη διαδικασία του επιπολιτισμού και ανέδειξαν τη σημασία του κλίματος παρακίνησης τόσο για τους μεταναστευτικούς πληθυσμούς

όσο και για τα μέλη της κοινωνίας υποδοχής. Όσον αφορά τους μεταναστευτικούς πληθυσμούς, μελέτη της Elbe και των συνεργατών της (2018) έδειξε ότι ανάμεσα σε έφηβους μετανάστες από την Ανατολική Ευρώπη που κατοικούσαν στην Ελλάδα και συμμετείχαν σε αθλητικές ομάδες, το κλίμα παρακίνησης με έμφαση στη μάθηση και η αντιλαμβανόμενη αυτονομία από τον προπονητή συνδεόταν με επιδώξεις ενσωμάτωσης. Επιπλέον, σε έρευνα του Van Yperen και των συνεργατών του (2021) με νεαρούς ποδοσφαιριστές που έπαιζαν σε πολιτισμικά διαφορετικές ομάδες στην Ολλανδία, βρέθηκε ότι όταν το αντιλαμβανόμενο κλίμα παρακίνησης που ενθάρρυνε ο προπονητής ήταν προσανατολισμένο στη μάθηση και στην προσωπική βελτίωση, οι παίκτες που ανήκαν σε μειονοτικές ομάδες ένιωθαν εντονότερα το αίσθημα της ένταξης στην νέα κουλτούρα. Διερευνώντας επιπλέον παράγοντες που μπορούν να επηρεάσουν την ένταξη, η Morela και οι συνεργάτες (2019) της διαπίστωσαν ότι το θετικό περιβάλλον παρακίνησης που υποστηρίζει την αυτονομία των αθλητών συνδέεται αρνητικά με το επιπολιτισμικό στρες νεαρών μεταναστών αθλητών, υποδηλώνοντας έτσι την σημασία του αθλητικού περιβάλλοντος σε ψυχολογικές παραμέτρους που σχετίζονται με τον επιπολιτισμό.

Αντίστοιχα αποτελέσματα εντοπίστηκαν σε μελέτες που εστιάζουν στον πληθυσμό υποδοχής. Για παράδειγμα, στην έρευνα της Morela και των συνεργατών της (2017) βρέθηκε ότι ένα ενδυναμωτικό κλίμα παρακίνησης με έμφαση στη μάθηση και την προσωπική βελτίωση, το οποίο υποστηρίζει τις βασικές ψυχολογικές ανάγκες των αθλητών για αυτονομία, ικανότητα, και ουσιαστικές σχέσεις, συνδέεται με θετικές στάσεις προς την αλληλεπίδραση μεταξύ πληθυσμών και την ενσωμάτωση των μεταναστών. Επιπλέον, η Morela και οι συνεργάτες της (2020) θέλησαν να διερευνήσουν το πιθανό ρόλο των προκοινωνικών δεξιοτήτων όπως είναι η ενσυναίσθηση και ο αλτρουισμός στη σχέση ανάμεσα στο ενδυναμωτικό κλίμα παρακίνησης και τις στάσεις νεαρών γηγενών αθλητών απέναντι στην ενσωμάτωση των μεταναστών. Τα αποτελέσματα έδειξαν πως το περιβάλλον παρακίνησης που δίνει έμφαση στη μάθηση και υποστηρίζει την αυτονομία των αθλητών συνδέεται θετικά με κοινωνικές δεξιότητες, όπως η ενσυναίσθηση και ο αλτρουισμός, οι οποίες συνδέονται με θετικές στάσεις απέναντι στην ενσωμάτωση των μεταναστών. Οι παραπάνω έρευνες τονίζουν την ανάγκη να λαμβάνεται υπόψη το κοινωνικο-ηθικό περιβάλλον που διαμορφώνεται από τον προπονητή, όταν εξετάζεται η συμβολή του αθλητισμού στην προώθηση της ενσωμάτωσης και της πολυπολιτισμικότητας.

Η Kavussanu και οι συνεργάτες της (2020) υποστήριξαν ότι για την καλύτερη κατανόηση της συμπεριφοράς των αθλητών είναι σημαντικό να εστιάσουμε στο ηθικό περιβάλλον όπως αυτό διαμορφώνεται από τους σημαντικούς άλλους (π.χ. προπονητής, συμπαίκτες). Προς αυτήν την κατεύθυνση μια προκαταρκτική μελέτη της Morela και των συνεργατών της (2021) με γηγενείς αθλητές ποδοσφαίρου έδειξε ότι η αντιλαμβανόμενη προκοινωνική συμπεριφορά που προωθείται από τον προπονητή και τους συμπαίκτες συνδέεται θετικά με στάσεις που προωθούν την ενσωμάτωση των προσφύγων ενώ η αντιλαμβανόμενη αντικοινωνική συμπεριφορά συνδέεται αρνητικά με τις πολυπολιτισμικές στάσεις. Επιπλέον, η προκοινωνική συμπεριφορά που προωθούνταν από τον προπονητή βρέθηκε να προβλέπει σημαντικά θετικές στάσεις απέναντι τόσο στη διατήρηση του πολιτισμού των προσφύγων όσο και στην αλληλεπίδρασή τους με την κοινωνία υποδοχής, αναδεικνύοντας έτσι τον επιδραστικό ρόλο της συμπεριφοράς που προωθείται από τον προπονητή στην διαδικασία του επιπολιτισμού. Επιπλέον, σε άλλη έρευνα με γηγενείς αθλητές ομαδικών αθλημάτων βρέθηκε ότι οι αξίες που προωθεί ο προπονητής και ενθαρρύνουν το ευ αγωνίζεσθε και την προσωπική βελτίωση σχετίζονται θετικά με τις πολυπολιτισμικές στάσεις απέναντι στους πρόσφυγες (Morela et al., 2023).

Τα προαναφερθέντα ευρήματα αναδεικνύουν την σημασία για την κατάλληλη διαμόρφωση του περιβάλλοντος στο οποίο εκτυλίσσεται η δραστηριότητα ώστε ο αθλητισμός να αποτελέσει τον συνδετικό κρίκο ανάμεσα σε ανθρώπους με διαφορετικό πολιτισμικό υπόβαθρο και να προωθήσει τους στόχους της ενσωμάτωσης. Παρόλα αυτά, είναι σημαντικό να υπάρξει συστηματική έρευνα που θα εξετάσει περαιτέρω παράγοντες του αθλητικού περιβάλλοντος και σταδιακά θα συμβάλλει στην ανάπτυξη στοχευμένων προγραμμάτων με στόχο την προαγωγή της ισότητας και της ουσιαστικής αποδοχής, την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και την αποτελεσματική ενσωμάτωση των μεταναστευτικών πληθυσμών. Λαμβάνοντας υπόψη την περιορισμένη έρευνα στην σχετική βιβλιογραφία στη συνέχεια γίνεται μια προσπάθεια να συζητηθούν βασικές μελλοντικές κατευθύνσεις.

Συζήτηση

Τα τελευταία χρόνια το ζήτημα της μετανάστευσης βρίσκεται στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος όχι μόνο στην Ελλάδα αλλά και σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες και η ενσωμάτωση των μεταναστευτικών πληθυσμών αποτελεί μια θεσμική και κοινωνική πρόκληση για όλους (Kanas & Kosyakova, 2024). Το αθλητικό περιβάλλον διαμορφώνει

σε σημαντικό βαθμό τις εμπειρίες των ατόμων που συμμετέχουν και συχνά θεωρείται ως ένα κατάλληλο πλαίσιο για την εκμάθηση κοινωνικά αποδεκτών αξιών και συμπεριφορών (Bandura, 1991) καθώς και για την υπέρβαση των κοινωνικών και πολιτισμικών εμποδίων (Rosenberg et al., 2003). Εξαιτίας του ισχυρού κοινωνικού του ρόλου, ο αθλητισμός μπορεί να αποτελέσει σημαντικό παράγοντα κοινωνικής ένταξης και ενσωμάτωσης για τους μεταναστευτικούς πληθυσμούς και τις μειονοτικές ομάδες οι οποίοι αντιμετωπίζουν την κοινωνική απομόνωση και τον κοινωνικό αποκλεισμό. Παρόλα αυτά, τα ευρήματα είναι διφορούμενα σχετικά με τον αποτελεσματικό ρόλο του αθλητισμού στην προώθηση της ένταξης και της ενσωμάτωσης, ενώ το κατάλληλο αθλητικό περιβάλλον όπως αυτό διαμορφώνεται από τον προπονητή, φαίνεται να αποτελεί τον παράγοντα κλειδί προς αυτήν την κατεύθυνση (Hatzigeorgiadis et al., 2013).

Υπό το φως των πρόσφατων ευρημάτων, φαίνεται πως είναι σημαντικό, για να καταλάβουμε καλύτερα το ρόλο του αθλητισμού στην προώθηση της πολυπολιτισμικότητας και της ένταξης, να συνεχιστεί η συστηματική έρευνα καθώς και να σχεδιαστεί και να αναπτυχθεί σε στέρεες θεωρητικές βάσεις. Το θεωρητικό πλαίσιο του Berry και των συνεργατών του (Berry, 1997; Berry & Sam, 2013) μπορεί να συμβάλει σημαντικά στην ανάπτυξη των ερευνητικών ερωτημάτων στο πλαίσιο του αθλητισμού και της πολυπολιτισμικότητας. Ακόμα, περαιτέρω έρευνα σχετικά με επιπλέον παράγοντες του αθλητικού περιβάλλοντος που μπορούν να επηρεάσουν την αποτελεσματικότητα του αθλητισμού ως μέσο ενσωμάτωσης, θα βοηθήσει να καταλάβουμε με ποιον τρόπο θα πρέπει να δομήσουμε το αθλητικό περιβάλλον ώστε να ενισχύσουμε την κοινωνική συνοχή και να προωθήσουμε την κοινωνική ενσωμάτωση σε μικτές κοινότητες.

Αξίζει να σημειωθεί ότι η πλειοψηφία των ερευνών που πραγματοποιήθηκαν σχετικά με τον ρόλο του αθλητικού περιβάλλοντος στη διαδικασία του επιπολιτισμού ήταν συγχρονικές και δεν επιτρέπουν τον διαχωρισμό μεταξύ αιτίας και αποτελέσματος. Κρίνεται λοιπόν σημαντικό να διεξαχθούν διαχρονικές μελέτες καθώς και να σχεδιαστούν κατάλληλα αθλητικά προγράμματα παρέμβασης που μπορούν να διευκολύνουν την ενσωμάτωση και να προωθήσουν τις διαπολιτισμικές σχέσεις. Αθλητικά περιβάλλοντα όπου δίνεται προτεραιότητα στην προσωπική ανάπτυξη, τη βελτίωση και την αναγνώριση των κοινωνικών αναγκών των ατόμων, καθώς και στην προώθηση ηθικών και προκοινωνικών αξιών και συμπεριφορών, θα μπορούσαν να αποτελέσουν ισχυρό όχημα με κατεύθυνση τους στόχους της ενσωμάτωσης και της πολυπολιτισμικότητας, οι οποίοι παραμένουν φιλόδοξοι. Αυτό που φαίνεται τώρα σημαντικό είναι να εκπαιδευτούν κατάλληλα οι προπονητές σε θέματα πολιτισμικής ευαισθητοποίησης και στη δημιουργία ενός συμπεριληπτικού και ενσωματωμένου αθλητικού περιβάλλοντος που ενθαρρύνει τόσο την διατήρηση της ταυτότητας των εισερχόμενων πληθυσμών όσο και την αλληλεπίδραση με τα μέλη της κοινωνίας υποδοχής.

Σημασία για τον Αθλητισμό ή/και τη Φυσική Αγωγή ή/και την Ποιότητα Ζωής

Ο αθλητισμός έχει ευρέως αναγνωριστεί ως ένας από τους πιο δυναμικούς μηχανισμούς για την κοινωνική ενσωμάτωση των μεταναστευτικών πληθυσμών προσφέροντας τη δυνατότητα γόνιμης αλληλεπίδρασης με την κοινωνία υποδοχής. Οι στόχοι της ενσωμάτωσης και της πολυπολιτισμικότητας μπορούν να επιτευχθούν μέσω του αθλητισμού, ιδιαίτερα σε περιβάλλοντα που ευνοούν την καλλιέργεια σχέσεων και την αλληλοκατανόηση. Σ αυτό το πλαίσιο, οι προπονητές παίζουν κεντρικό ρόλο στη διαμόρφωση κατάλληλου ηθικού και κοινωνικού αθλητικού περιβάλλοντος που να ενισχύει την αποδοχή, την ισότητα και την αλληλεγγύη, διαμορφώνοντας συνθήκες όπου η πολυπολιτισμικότητα είναι όχι μόνο αποδεκτή αλλά και εκτιμάται ως πηγή δύναμης και έμπνευσης για όλους τους συμμετέχοντες.

Βιβλιογραφία

- Allen, J., Drane, D., Byon, K., & Mohn, R. (2010). Sport as a vehicle for socialization and maintenance of cultural identity: International students attending American universities. *Sport Management Review, 13*, 421–434. <https://doi.org/10.1016/j.smr.2010.01.004>
- Ames, C. (1992). Classrooms: Goals, structures, and student motivation. *Journal of Educational Psychology, 84*, 261–271. <https://doi.org/10.1037/0022-0663.84.3.261>
- Bandura, A. (1991). Social cognitive theory of self-regulation. *Organizational Behavior and Human Decision Processes, 50*(2), 248–287. [https://doi.org/10.1016/0749-5978\(91\)90022-L](https://doi.org/10.1016/0749-5978(91)90022-L)

- Berry, J.W. (1997). Immigration, acculturation, and adaptation. *Applied Psychology: An International Review*, 46, 5-34. <https://doi.org/10.1080/026999497378467>
- Berry, J. W. (2006). Contexts of acculturation. In D. L. Sam & J. W. Berry (Eds.), *The Cambridge handbook of acculturation psychology* (pp. 27-42). Cambridge University Press.
- Berry, J. W., & Hou, F. (2016). Immigrant acculturation and wellbeing in Canada. *Canadian Psychology/Psychologie Canadienne*, 57(4), 254-264. <https://doi.org/10.1037/cap0000064>
- Berry, J., & Sam, D. L. (2013). Multiculturalism in Europe [Special issue]. *European Psychologist*, 18, 151-157.
- Bourhis, R. Y., Moise, L. C., Perreault, S., & Senecal, S. (1997). Towards an interactive acculturation model: a social psychological approach. *International Journal of Psychology*, 32, 369 - 386
- Bourhis, R. Y., Montreuil, A., Barrette, G., & Montaruli, E. (2009). Acculturation and immigrant/host community relations in multicultural settings. In S. Demoulin, J. P. Leyens, & J. F. Dovidio (Eds.), *Intergroup misunderstanding: Impact of divergent social realities*. Psychology Press.
- Cabot, H. (2016). "Contagious" solidarity: reconfiguring care and citizenship in Greece's social clinics. *Social Anthropology*, 24, 152-166.
- Cheliotis, L. (2013). Behind the Veil of Philoxenia: The Politics of Immigration Detention in Greece. *European Journal of Criminology*, 10, 725-745
- D' Angelo, G. (2019). Sport and Integration of Migrants: Some Considerations. *Journal of Mediterranean Knowledge*, 4(1), 3-15. <http://dx.doi.org/10.26409/2019JMK4.1.01>
- Doherty, A., & Taylor, T. (2007). Sport and physical recreation in the settlement of immigrant youth. *Leisure/Loisir*, 31, 27- 55. <https://doi.org/10.1080/14927713.2007.9651372>
- Elbe, A.-M., Hatzigeorgiadis, A., Morela, E., Ries, F., Kouli, O., Sanchez, X. (2018). Acculturation through sport: Different contexts different meanings. *International Journal of Sport and Exercise Psychology*, 16, 178-190. <https://doi.org/10.1080/1612197X.2016.1187654>
- Esses, V. M., Hamilton, L. K., & Gaucher, D. (2017). The Global Refugee Crisis: Empirical evidence and policy implication for improving public attitudes and facilitating refugee integration. *Social Issues & Policy Review*, 11(1), 78-123. <https://doi.org/10.1111/sipr.12028>
- Fletcher, T., & Walle, T. (2014). Negotiating their right to play: Asian-specific cricket teams and leagues in the UK and Norway. *Identities: Global Studies in Culture & Power*, 22(2), 230-246. <https://doi.org/10.1080/1070289X.2014.901913>
- Guerin, P. B., Diiriye, R. O., Corrigan, C., & Guerin, B. (2003). Physical activity programs for refugee Somali women: Working out in a new country. *Women & Health*, 38, 83-99. https://doi.org/10.1300/J013v38n01_06
- Hatzigeorgiadis, A., Morela, E., Elbe, A.M., & Sanchez, X. (2013). The integrative role of sport in Multicultural Societies. *European Psychologist*, 18, 191-202. <https://doi.org/10.1027/1016-9040/a000155>
- International Organization for Migration (2024). *World Migration Report 2024*. Retrieved from: <https://worldmigrationreport.iom.int/msite/wmr-2024-interactive/>
- Ito, E., Nogawa, H., Kitamura, K., & Walker, G. J. (2011). The role of leisure in the assimilation of Brazilian immigrants into Japanese society: Acculturation and structural assimilation. *International Journal of Sport & Health Science*, 9, 8-14. <https://doi.org/10.5432/ijshs.20100019>
- Kanas, A., & Kosyakova, Y. (2024). Editorial: Migration and integration: Tackling policy challenges, opportunities, and solutions. *Frontiers in Human Dynamics*, 6. <https://doi.org/10.3389/fhumd.2024.1394331>
- Kavussanu, M., Yukhymenko-Lescroart, M.A., Elbe, A.M. & Hatzigeorgiadis, A. (2020). Integrating moral and achievement variables to predict doping likelihood in football: A cross-cultural investigation. *Psychology of Sport & Exercise*, 47: 101518 <https://doi.org/10.1016/j.psychsport.2019.04.008>
- Kouli, O., & Papaioannou, A. (2009). Ethnic/cultural identity salience, achievement goals and motivational climate in multicultural physical education classes. *Psychology of Sport & Exercise*, 10, 45-51. <https://doi.org/10.1016/j.psychsport.2008.06.001>
- Krouwel, A., Boostra, N., Duyvendak, J. W., & Veldboer, L. (2006). A good sport? Research into the capacity of recreational sports to integrate Dutch minorities. *International Review for the Sociology of Sport*, 41, 165-180. <https://doi.org/10.1177/1012690206075419>
- Ley, C., & Barrio, M. R. (2019). Promoting Health of Refugees in and through Sport and Physical Activity: A Psychosocial, Trauma-Sensitive Approach. In T. Wenzel & B. Droždek (Eds.), *An Uncertain Safety: Integrative Health Care for the 21st Century Refugees*. Springer International Publishing.
- Makarova, E., & Herzog, W. (2014). Sport as a means of immigrant youth integration: an empirical study of sports, intercultural relations, and immigrant youth. *Sportwiss*, 44, 1-9. <https://doi.org/10.1007/s12662-013-0321-9>

- Morela, E. Elbe, A.M., Theodorakis, Y. & Hatzigeorgiadis, A. (2019). Sport participation and acculturative stress of young migrants in Greece: The role of sport motivational environment. *International Journal of Intercultural Relations* 71, 24-30. <https://doi.org/10.1016/j.ijintrel.2019.04.003>
- Morela, E., Hatzigeorgiadis, A., Sanchez, X., Papaioannou, A., & Elbe, A.-M. (2017). Empowering youth sport and acculturation: Examining the hosts' perspective in Greek adolescents. *Psychology of Sport and Exercise*, 30, 226-235. <https://doi.org/10.1016/j.psychsport.2017.03.007>
- Morela, E., Hatzigeorgiadis, A., Theodorakis, Y., Goudas, M., & Elbe, A.M. (2020). Youth sport motivational climate and attitudes toward migrants' acculturation: The role of empathy and altruism. *Journal of Applied Social Psychology*, 51(1) 32-41. <https://doi.org/10.1111/jasp.12713>
- Morela, E., Papageorgiou, E., Filippou, K., Kouli, O., Theodorakis, Y., & Hatzigeorgiadis, A., (2023). Sociomoral environment in youth sport and multiculturalism attitudes toward refugees: the role of coach-promoted values. *Proceedings 16th International Conference of Sport Psychology*, (p. 85), Trikala, Greece
- Morela, E., Papageorgiou, E., Filippou, K., Theodorakis, Y., & Hatzigeorgiadis, A. (2021). Prosocial and Antisocial sport environment and attitudes towards refugees' acculturation among young Greek football players. *International Journal of Research in Humanities & Social Studies*, 8, (7), 1-10. <https://doi.org/10.22259/2694-6296.0807001>
- Nagy, Z. (2018). From Camps to Schools: The Participation of Refugee Children in Greek Public Education. *Journal of Modern Greek Studies*, 36, 373-399.
- Nicholls, J. (1989). *The competitive ethos and democratic education*. Harvard University Press.
- Rosenberg, D., Feijgin, N., & Talmor, R. (2003). Perceptions of immigrant students on the absorption process in an Israeli physical education and sport college. *European Journal of Physical Education*, 8, 52 - 77. <https://doi.org/10.1080/1740898030080105>
- Schinke, R. J., Stambulova, N. R., Lidor, R., Papaioannou, A., & Ryba, T. V. (2015). ISSP position stand: Social missions through sport and exercise psychology. *International Journal of Sport & Exercise Psychology*, 14(1), 1-19. <http://dx.doi.org/10.1080/1612197X.2014.999698>
- Simeon, J. C. (2023). The use and abuse of forced migration and displacement as a weapon of war. *Frontiers in Human Dynamics*, 5:1172954. <https://doi.org/10.3389/fhumd.2023.1172954>
- Smith, R., Spaaij, R. & MacDonald, B. (2018). Migrant integration and cultural capital in the context of sport and physical activity: A systematic review. *Journal of International Migration & Integration*, 20, 851-868. <https://doi.org/10.1007/s12134-018-0634-5>
- Spaaij, R. (2012). Beyond the playing field: Experiences of sport, social capital, and integration among Somalis in Australia. *Ethnic & Racial Studies*, 35(9), 1519-1538. <https://doi.org/10.1080/01419870.2011.592205>
- Stack, J. A. C., & Iwasaki, Y. (2009). The role of leisure pursuits in adaptation processes among Afghan refugees who have immigrated to Winnipeg, Canada. *Leisure Studies*, 28, 239-259. <https://doi.org/10.1080/02614360902951658>
- Stodolska, M., & Alexandris, K. (2004). The role of recreational sport in the adaptation of first generation immigrants in the United States. *Journal of Leisure Research*, 36, 379-413. <https://doi.org/10.1080/00222216.2004.11950029>
- UNHCR (2020). Operational Portal Refugee Situation. <https://data2.unhcr.org/en/situations/mediterranean/location/5179> (accessed 8 January 2021)
- UNHCR (2023a). *UNHCR Global Appeal 2023*. Retrieved September 13, 2024, from <https://reporting.unhcr.org/global-appeal-2023>
- UNHCR (2023b). *Global Trends: Forced Displacement in 2022*. United Nations High Commissioner for Refugees. Retrieved 22 October 2024, from <https://www.unhcr.org/globaltrends>.
- Walseth, K. (2008). Bridging and bonding social capital in sport-experiences of young women with an immigrant background. *Sport, Education & Society*, 13, 1-17. doi: 10.1080/13573320701780498
- Walseth, K., & Fasting, K. (2004). Sport as a means of integrating minority women. *Sport & Society*, 7, 109-129. <https://doi.org/10.1080/13573320701780498>
- World Health Organization. (2018). *Global action plan on physical activity 2018-2030: More active people for a healthier world*. Retrieved January 22, 2025, from <https://www.who.int/publications-detail-redirect/9789241514187>
- Van Yperen, N. W., Dankers, S., Elbe, A. M., Sanchez, X., & Otten, S. (2021). Perceived inclusion in youth soccer teams: The role of societal status and perceived motivational goal climate. *Psychology of Sport & Exercise*, 53, 101882. <https://doi.org/10.1016/j.psychsport.2020.101882>